

Секція 6
ГРОМАДСЬКІ Й ВОЛОНТЕРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ
СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРОСТОРУ

УЧАТЬ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ТВОРЧІЙ СОЦІАЛЬНО-ВІХОВНІЙ РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Іващук Наталя, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

*Науковий керівник: О. П. Демченко, кандидат педагогічних наук,
доцент. Вінницький державний педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

**THEY TEACH VOLUNTEER ORGANIZATIONS IN CREATIVE
SOCIAL AND EDUCATIONAL WORK WITH GIFTED CHILDREN**

Ivashchuk Natalia, bachelor`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** Обґрунтовано необхідність створення культурно-освітнього простору для задоволення особливих освітніх потреб обдарованих дітей. Показано значення волонтерства в сучасному суспільстві, розкрито сутність і функції волонтерської діяльності. Визначено місце студентів у волонтерському русі. Представлено можливості до участі студентів-волонтерів у створенні простору для розвитку обдарованості дітей.*

***Ключові слова:** обдарованість, обдаровані діти, волонтерство, творча діяльність.*

***Abstract.** The necessity of creating a cultural and educational space to meet the special educational needs of gifted children is substantiated. The importance of volunteering in modern society is shown, the essence and functions of volunteering are revealed. The place of students in the volunteer movement is determined. Opportunities for the participation of student volunteers in creating a space for the development of children's talents are presented.*

***Key words:** giftedness, gifted children, volunteering, creative activity.*

Обдаровані діти є однією з категорій осіб, в яких є особливі освітні потреби, їх задоволення потребує створення додаткових умов. Такі умови в сукупності позначають як «культурно-освітній простір», який формується як спонтанно, так і спеціально. Організаторами простору для розвитку обдарованості дітей передусім є педагоги, одним з напрямів діяльності яких є робота з розвитку творчості та здібностей учнів. О.Демченко [3] виділяє особливі потреби дітей з проявами різних видів обдарованості. Дослідники [1; 7; 9; 14 та ін.] відзначають, що обдаровані діти мають потребу в різнобічній творчій діяльності, зокрема образотворчій, музичній, театральній, технічній тощо.

У регіональному контексті суб'єктами просторотворення мають стати позашкільні заклади освіти, соціальні служби, громадські організації. Оскільки

в Україні набуває широкого поширення волонтерський рух, який формується як суспільне явище і напрям діяльності державних соціальних служб і громадських організацій, закладів вищої освіти, то до роботи з обдарованими дітьми можуть долучатися студенти-волонтери.

У законодавчих документах і працях учених зустрічаємо категорії «волонтер», «волонтерський рух», «волонтерство» і «волонтерська діяльність / робота» та різні підходи їх до тлумачення. Основні положення, вимоги та особливості організації волонтерського руху регламентуються Законом України «Про волонтерську діяльність» [6]. Особливості, сутність, завдання волонтерства та волонтерської роботи знайшли відображення в дослідженнях Н.Басова, В.Голуба, Р.Короткової та ін. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до здійснення різних аспектів професійної діяльності викладені в працях сучасних дослідників (В.Бочарової, Т.Веретенко, М.Галагузової, І.Зверєвої, В.Петровича, А.Капської, Л.І.Міщик, С.Харченка, Є.Холостової та ін.).

Так, у Законі України «Про волонтерську діяльність» [6] подано пояснення термінів «волонтер» – це «фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги». У цьому документі визначено права, обов'язки та інші правові аспекти, які регулюють діяльність волонтерів. Також «волонтерська діяльність» пояснюється «як добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги» [6].

Найбільш численною категорією волонтерів вважаються студенти різних спеціальностей і форм навчання, зокрема майбутні фахівці соціономічного профілю. На думку В.Поліщук, «особливу групу становлять студенти – майбутні практичні психологи, соціальні працівники, соціальні педагоги. Ця категорія студентів в переважній більшості залучена до волонтерської діяльності під час проходження учбової практики. Після її закінчення багато з них залишаються працювати у вільний від навчання час волонтерами в організації, яка за профілем близька до їхньої майбутньої професійної діяльності» [12, с. 154].

Тому участь у волонтерській діяльності сприятиме підготовці до майбутньої професійної діяльності, вироблення необхідних професійних якостей. Як зазначає Т.Лях, «студенти-волонтери різних спеціальностей організовують сучасний освітній, соціально-виховний процес, який включає елементи педагогічного волонтерства. Участь молодих людей у волонтерському русі дає їм змогу зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, випробувати свої можливості, беручи участь у проектах і програмах соціальної спрямованості» [10, с.140].

Поділяємо думку вчених [4; 5; 11], що найбільш вмотивовані на волонтерську діяльність є соціально активні студенти, що засвідчує про соціальну обдарованість студентів, педагогічна обдарованість є її різновидом. Ознакою соціальної обдарованості є суб'єктність особистості, її активність у сфері соціальних взаємодій, яка є важливою як для педагогічної, так і

волонтерської діяльності. О.Демченко пояснює, що «соціальна обдарованість є інтегративним особистісним утворенням, в основі якого своєрідне поєднання високого рівня соціальних здібностей, ціннісних і морально-вольових характеристик, які, завдяки вмотивованості та суб'єктності особистості, забезпечують їй можливість досягнення суттєвих успіхів у соціономічних сферах і конструктивний характер міжособистісного спілкування» [5]. Волонтерська і педагогічна діяльність є соціономічними / хелперськими, то вони мають важливе значення для розвитку некогнітивних значимих якостей студентів у цілому (соціального й емоційного інтелекту, організаторських здібностей і лідерських якостей), формування мотивації та досвіду роботи з людьми з особливими потребами.

Т.Ткачук [13] розробив модель організації волонтерської діяльності студентів в умовах закладу вищої освіти, спрямованої на виховання в них гуманістичних цінностей, до якої входять компоненти: суб'єкти діяльності; умови забезпечення результативності діяльності; організаційні форми діяльності. Серед напрямів волонтерської діяльності виділено *педагогічний*, який передбачає проекти з «надання педагогічної допомоги дітям девіантної поведінки, дітям з особливостями фізичного, розумового та фізичного розвитку, організація та проведення календарних свят для дітей-сиріт, організація раціонального дозвілля для вихованців дитячих домів, притулків, інтернатів» [8, с.207].

Вважаємо, що в межах такого напрямку волонтерської діяльності студентів соціономічних спеціальностей необхідно залучати їх до створення предметного творчо-розвивального середовища, виготовлення матеріалів і обладнань для творчої діяльності. Ми спираємося на позицію Р.Вайноли, що «студенти-волонтери можуть виконувати діяльність у таких сферах, як догляд за дітьми, організація соціально-виховних заходів, допомога людям похилого віку та інвалідам, робота у притулках або центрах для тих, хто зазнав насильства, допомога людям із функціональними обмеженнями, екологічні проекти тощо» [2, с. 43].

Студенти-волонтери можуть здійснювати допомогу педагогам, батькам, соціальним службам у роботі з обдарованими дітьми щодо організації соціально-виховних заходів. Для цього спільними зусиллями викладачів і студентів можна розробляти й реалізовувати волонтерські проекти (програми). При розробці в межах дослідження проекту необхідно враховувати рекомендацію В.Поліщук, що «визначення цілей волонтерського проекту є це основою стратегічного планування, яке складається з таких основних етапів: визначення перешкод на шляху виконання місії; розробка технології для подолання перешкоди; визначення завдань для реалізації стратегії» [12, с.155].

Вибір саме такого виду проекту було зумовлено відповідно до трьох напрямів діяльності волонтерських організацій, з одного боку, та специфіки студентства як соціальної групи, їхньої діяльності. Тому в основу проекту було обдаровано перший напрям «взаємодопомога» через організацію діяльності студентів, яка здійснюється, щоб допомогти іншим членам своєї ж соціальної групи або суспільства. У нашому випадку допомога спрямовується закладам

освіти, соціальним службам, інклюзивно-ресурсним центрам в організації творчої діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

Напрями реалізації проєкної діяльності студентів-волонтерів можуть бути:

- Підбір кваліфікованих педагогів, коучів (тренерів), креативних студентів для проведення різних видів творчих занять з дітьми на волонтерських засадах.

- Розробка системи тренінгів, розваг, музичних і художніх занять, зустрічей із співаками і акторами, майстер-класів, творчих майстерень творчого спрямування та інших розвивально-розважальних форм роботи для обдарованих дітей.

- Включення дітей з обдарованих дітей у соціально-творче середовище, сприятливе для самореалізації.

Студенти-волонтери можуть проєктувати різні творчі розвивальні заняття та розробляти наочні посібники, зокрема *бізі-борд*, розвивальну дошку для дітей з різними предметами. Дошка створена таким чином, що вона симулює інтелектуальний і фізичний розвиток дітей на основі методики Марії Монтессорі. Студенти, які вибрали бізіборди, бізікуби, бізі-будиночки в усіх численних удосконалених варіаціях, оскільки це простий, доступний, цікавий і дуже ефективний спосіб безпечного і корисного проведення часу для дитини з особливими освітніми потребами. Розвивальну дошку можна купити, але студенти вирішили створити самі, з урахуванням індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами, вимагає від дорослої людини лише спостереження за грою дитини і періодичних пояснень і підказок.

Отже, на сучасному етапі розбудови українського суспільства набуває широкого поширення волонтерський рух, який вважається як суспільним явищем, напрямом діяльності державних соціальних служб і громадських організацій, закладів вищої освіти. В умовах організації та реформування вищої освіти волонтерство стає частиною позааудиторної складової освітнього процесу педагогічного ЗВО. Суб'єктами волонтерського руху все частіше стають студенти, зокрема майбутні педагоги, психологи, соціальні працівники. Одним з видів діяльності студентів-волонтерів є допомога у створенні розвивального інклюзивного середовища для творчої самореалізації обдарованих дітей.

Список використаних джерел

1. Бондар Ю. В. Розвиток творчих умінь молодших школярів з особливими освітніми потребами з використанням інтерактивних технологій / Ю.В.Бондар // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – 2020. Випуск 1 (46). – С. 18–21.
2. Вайнола Р. Х. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Р.Х. Вайнола, А.Й. ., Капська, Н.М.Комарова. – К.: Академпрес, 1999. – 285 с.
3. Демченко Е.П. Одаренный ребенок как личность с особыми потребностями в инклюзивном пространстве учебного заведения / Е. Демченко, О. Зайцева // SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 26th-27th. – 2017. – P. 61–71.
4. Демченко О.П. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в проблемному полі педагогіки вищої школи / О.П.Демченко // Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка» / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. – Випуск 6/38 (2018). – С.116-130.
5. Демченко О.П. Формування суб'єктності соціально обдарованої особистості в культурно-освітньому просторі як умова її соціалізації / О.П.Демченко // Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка : Серія психологія. – 2017. – №6. - С.47-51.
6. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

7. Імбер В.І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці / В.І.Імбер // Наукові записки. Серія : Психологія : зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. – Вип. 4. – Вінниця, 2013. – С. 14–16. 2
8. Кін О.М. Розвиток волонтерської діяльності студентської молоді України наприкінці ХХ століття/ О.М.Кін // Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». – Харків, 2015. – Вип. № 50.– С.201- 212.
9. Лазаренко Н.І. Формування в дітей з функціональними обмеженнями індивідуальної системи знань сенсожиттєвого характеру засобами арт-терапії / Н.І. Лазаренко, А.В. Хіля, А.М. Коломієць // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2017. – Вип. 13. – С. 124-156.
10. Лях Т.П. Волонтерство як суспільний феномен / Т.П.Лях // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк: Волинський академічний дім, 2004. – Вип. 3-4. – С. 139-144.
11. Міщик Л. І. Вступ до спеціальності «Соціальна педагогіка» : навчальний посібник / автори-укладачі Л. І. Міщик, О. П. Демченко ; за заг. ред. Л. І. Міщик. – К. : Вид. Дім «Слово», 2013. – 328 с.
12. Поліщук В. Роль волонтерської практики в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / П.Поліщук // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія «Педагогіка. – Соціальна робота». – Випуск 29. – С.153-156.
13. Ткачук Т. Ціннісно-гуманістичний потенціал волонтерства / Т.Ткачук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/2_2011/13.pdf .
14. Хіля А.В. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних вчених/ А.В.Хіля // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – № 5 (59). – С. 394–405.

THE ROLE OF INCLUSIVE RESOURCE CENTERS IN THE CHILD'S PERSONALITY WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS FORMATION

*Miroshnyk Iryna, Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.),
Associate Professor, T.H. Shevchenko National University
"Chernihiv Colehium" (Ukraine)*

РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ У СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

*Мірошник Ірина, кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Україна)*

Abstract. *The notion of “inclusive education” has been revealed and the main task of inclusion has been formulated in the abstract. The emphasis is placed on the need to establish inclusive resource centers, outlining their main tasks and functions.*

Key word: *inclusion, inclusive resource center, child with special educational needs, preschool educational institution, secondary educational institution.*

Анотація. *У тезах розкрито поняття «інклюзивна освіта» та сформульовано головне завдання інклюзії. Наголошується увага на необхідності створення інклюзивно-ресурсних центрів, окреслюються основні їх завдання та функції.*

Ключові слова: *інклюзія, інклюзивно-ресурсний центр, дитина з особливими освітніми потребами, заклад дошкільної освіти, заклад середньої освіти.*

The introduction of inclusive education in preschool and secondary education is an extremely important direction of the state policy in Ukraine.